

Володимир Сосюра (1898—1965)

В. Сосюра був ліриком понад усе, вразливим і ніжним, безпосереднім і, всупереч радянській добі, хоробрим у творчих самовиявах. Він став володарем естетичних уподобань покоління української молоді 20-х років, маючи мужність залишатися самим собою, обстоювати український, а не тільки загальнорадянський патріотизм. За це витерпів багато, але не зламався.

В. Сосюра народився 6 січня 1898 року в Дебальцевому (нині — Донецька область). Згідно зі спогадами поета, по батькові він походив із французького роду і доводився далеким родичем швейцарському мовознавцю Ф. де Сосюру. Його дитинство минуло в селищі Третя Рота (нині — місто Верхнє на Луганщині). Початкову освіту отримав під керівництвом батька. У 1911 р. став учнем двокласного училища в Третій Роті. Після училища навчався в сільськогосподарській школі — з перервою, викликаною смертю батька (після неї у 1915 р. пішов працювати).

У 1917 р. в лисичанській газеті «Голос рабочего», бахмутській «Народной газете» й інших виданнях були надруковані перші твори В. Сосюри, написані в дусі російської романсової та громадської лірики. Багата своїм емоційним світом, його рання поезія не була вільною від трафаретної модної образності, що й не дивно з огляду на його літературні початківство й учнівство. Восени того самого року бахмутський журнал учнівської молоді надрукував перший український вірш поета «Чи вже не пора?». Актуальними його мотивами були заклики до об'єднання й відсічі ворогові, що прагне захмарити «зіроньку» української волі.

Будучи патріотично налаштованим, В. Сосюра після утворення УНР захищав Донбас від кайзерівських і гетьманських військ у загоні повстанців. Узимку 1918 р. став козаком Війська УНР на чолі з головним отаманом С. Петлюрою. Відтоді друкувався у фронтових виданнях. Першу збірку поезій В. Сосюри під назвою «Пісні крові» було опубліковано в 1918 р. на кошти військового отамана.

Чимало небезпек і випробувань випало на долю В. Сосюри. Його розстрілювали денікінці, поранили, але поет вижив, хворим на тиф опинився в руках червоних, а на початку 20-х років у їхніх лавах воював із махновцями і польськими військами. Більшовицький трибунал загрожував В. Сосюрі смертю, але якимось чудом талант митця врятував йому життя.

В Одесі в 1920 р. і в Харкові в 1921 р. В. Сосюра увійшов до літературного середовища відомих письменників, здобув визнання як український майстер слова. Почав друкуватися в більшовицьких органах, був відкликаний із армії. У 1921 р. побачили світ його збірка «Поезії» (1921) і поема «Червона зима». Він став популярним ліриком, особливо серед молоді. Успіх забезпечили спорідненість біографій ліричного героя і читачів, емоційна енергетика вірша, невимушене мистецьке перетоплення особистого й громадського, філософського. Навіть такі «знаки» часу, як віра в більшовизм, увага до робітничої теми імпонували читачам, які поділяли ці поетові симпатії.

Керуючись особистими вподобаннями, В. Сосюра належав до різних письменницьких організацій 20-х років («Гарт», «Плуг», Пролеткульт, «ВАПЛІТЕ»), в жодній довго не затримавшись. Одна за одною виходили його збірки — «Осінні зорі», «Місто», «Залізниця» (всі — 1924), «Сніги», «Сьогодні» (1925), «Золоті шуліки» і «Юнь» (1927), «Коли зацвітуть акації» (1928) та ін.

Інтимні мотиви лірики В. Сосюри привернули увагу партійно-ідеологічних наглядців. Тим більше, що він дозволяв собі присвячувати поеми Махну, Мазепі, Христу, не приховував розчарування в радянській дійсності. Його виключили з партії, піддали критиці його твори, змусили працювати на заводі. Усе це негативно позначилося на його книжках 30-х років «Червоні троянди», «Вибрані поезії», «Нові поезії». Природне велике обдарування В. Сосюри потрапило в драматичну колізію з обставинами культурного життя тоталітарної держави. Проте він не скапітулював, здобувся на нові осяги ліризму у збірці «Люблю» (1939), поезіях часів війни та кращих творах мирної доби.

Після тяжко пережитих жахів штучного голодомору й загрози сталінських репресій В. Сосюра потрапив у психіатричну лікарню. Його виключили зі Спілки письменників СРСР, але згодом поновили. Йому дозволили оселитися з сім'єю в Києві, а в 1941 р. евакуювали до Башкирії. У 1942 р. він працював в Українському радіокомітеті в Москві, а в наступному році — військовим кореспондентом фронтової газети «За честь Батьківщини».

Гнів і туга від тяжких втрат, віра в настання гідного мирного часу проймають книжки В. Сосюри воєнного часу «Під гул крижавий», «В годину гніву» (обидві — 1942). Значним твором цієї доби стала поема «Мій син». Потужні патріотичні акорди визначили тональність хрестоматійного вірша «Любіть Україну». За нього проголошеному «націоналістом» В. Сосюрі довелося зазнати переслідувань (заборони друкуватися), принизливого цькування влади, після якого треба було публічно каятися в «гріхах».

Художній св

По в
серця. У
(1953),
«Близьк
трудова
щирості
В. Со
ку поета

Став
кій і лір
віршах,
що лелі
«прекра

«Че
поет ду
держав
(1921) с
ку. На
епізод і
«банд з
ми юна
перетоп

Пое
претен
ньою оі
Винят
тизова
цілого
ліричн
форму
зими»
україн
творит
самого
слідни
тизова
поривс
борців
стично

Як
гонити
влади
до арм

По війні В. Сосюра писав багато, долаючи давню хворобу серця. У виданих збірках «Щоб сади шуміли» (1947), «За мир» (1953), «На струнах серця» (1955), «Солов'їні далі» (1957), «Близька далина» і «Ластівки на сонці» (1960), «Щастя сім'ї трудової» (1962), «Осінні мелодії» (1964) та ін., крім таланту і широти, проявилися ознаки декларативності й офіціозу.

В. Сосюри не стало 8 січня 1965 року. Місце вічного спочинку поета — центральна алея Байкового кладовища в Києві.

Ставши одним із найцікавіших поетів завдяки своїй людській і ліричній широті, В. Сосюра зумів яскраво висловити — у віршах, романі «Третя Рота» — любов до незабутнього Дінця, що леліав його в золотому дитинстві, рідної України, її такої «прекрасної і трагічної нації», її скарбів-пісень.

«Червона зима». Остаточо сформований як український поет духом часу й особистою участю в збройному захисті рідної держави УНР, В. Сосюра відтворив у поемі «Червона зима» (1921) своє перебування 1918—1920 рр. у петлюрівському війську. На початку її другої частини майстерно передано ліричний епізод прощання з сестрою перед від'їздом на фронт проти білих «банд золотопогонних». Шиковані лоскітною радістю й злиднями юнаки співали тоді якусь із чумацьких пісень. Ці спогади перетопилися силою таланту В. Сосюри в поезію.

Поема «Червона зима» увійшла до другої збірки лірика, безпретензійно названої — «Поезії» (1921). Вона стала її справжньою окрасою, принесла велику і тривку популярність авторові. Винятковість і сила цього твору в тому, що з усією силою романтизованої ліричності у ньому художньо осмислено біографію цілого покоління. Зокрема, перша частина поеми багата на ліричні спогади про рідні краї, життя шахтарської молоді. Тут формується, а в наступних «фронткових» частинах «Червоної зими» міцніє образ того колективного Ми, потужно введеного в українську ліро-епічну поезію «Каменярами» І. Франка. Його творить міцне злиття індивідуального Я (розповідача, врешті самого автора) з «народу «ми» святим». На думку сучасного дослідника творчості В. Сосюри В. Моренця, це вперше в сов'єтизованій Україні література розгледіла в об'єднаній єдиним поривом людській масі «індивідуальні обличчя і душі» юнаків-борців за нову Україну, зробила «рішучий крок уперед у гуманістичному осмисленні епохи».

Як член Комуністичної партії, із 1920 р. В. Сосюра мусив підгонити твір під офіційно схвалену тему «тріумфального походу влади Рад». Тому в поемі залишився тільки натяк на належність до армії УНР, що пройшла крізь огонь і синяву. Про це згадано у

вірші «І пішов я тоді до Петлюри...». Він цікавий, між іншим, щирим зізнанням, що до війська головного отамана приєдналося багато бідняків, які потім масово гинули від куль червоних. У «Червоній зимі» В. Сосюра ужив небезпечні вже тоді в СРСР символи-барви, наприклад: «золото-синім сном душа палахкотить».

Ідеологічні схеми не мають сили перемогти справжній талант. «Червона зима» донині промовляє до серця поетизацією «весни юних днів», щемкою атмосферою прощання молодих захисників отчої землі з рідними, а після зустрічі через роки — щирим висловом сердечного болю від їх втрати. Майстерними є імпресіоністське занотовування виразних деталей («Багнетів гострий блиск... шапки кругом лахматі...»), психологічна динамізація дії, чергування вікопомного й буденного.

Рішучу зміну світу та людей у ньому передав В. Сосюра в поезії «О, не даремно!..» (1921). У ній він створив словесний пам'ятник бурхливому подиху часу, що категорично скасовував традиції: «О, не даремно, ні, моя старенька мати // Зняла з своїх дітей дукатики й хрести...». Однак він уже потрапив під комуністичну ілюзію; шукаючи власного місця в туманному дні, він змушений стримувати «серце своє. Українське Розхристане Серце» (поезія «Серце» з однойменної збірки, конфіскованої владою), поетизувати комуністичні «світові червоні грози».

Поетові доводилося зважати на «внутрішнього цензора», контролювати розумом висловлювані почуття. Хоча у 20-ті роки обмеженої, але деякої свободи творчості ще допускалася, наприклад, критика непівської дійсності. Тож ліричний герой одного з віршів В. Сосюри, чужий серед «своїх», не криється з щирим бажанням стріляти в кожні «жирні очі» та кожне хутряне манто.

Інтимна лірика. Навіть у часи жорстокості В. Сосюра залишався співцем краси землі та кохання. Він залишив чимало пластичних віршів, присвячених любовним почуттям: «О кучері ясні і очі Беатріче...», «Рвав восени я шипшину...», «У плащі. А очі — зорі сині...» та ін. Приватному життю серця, здатного настільки легко закохатись, а й забути, присвячено немало зізнань у «Третій Роті». Наприклад, «Так ніхто не кохав...» (1922) зі збірки «Осінні зорі», присвяченої першій дружині Вірі Берзіній. В цьому творі автор неначе кидає виклик поетові В. Елланові-Блакитному, який оголосив кінець навіть «пам'яті ніжних на землі» в добу комуністичного зрушення світопорядку. Йому на противагу В. Сосюра створив гімн кохання, здатному перетворити землю на квітучу весну, затрептіти в серці солодкою мукою. Поет робітничого походження, молодий ліричний герой щедро дарує радість «щасливим очам» обраниці й сам

від них умліває. Він закликає в свідки своєї щирості ясні зорі й тихий місяць, узагалі відчуває настільки емоційно, свіжо й гостро, що кохання постає в повномасштабних космічних вимірах: «Я для неї зірву Оріон золотий...». Навіювальна сила вірша така значна, що зовсім не сприймається істинним твердження В. Сосюри: всі поети, мовляв, лукавлять. У цьому творі можна знайти сліди впливу модерного художнього напряму імажизму (імажинізму), а саме — особливу значущість образів. Однак, вбираючи впливи імпресіонізму чи імажизму, В. Сосюра щоразу підпорядковував їх власній манері, романтичному світовідчуттю.

Уміння зігріти зображуване теплотою, подати піднесено буденні речі, властиві творам В. Сосюри другої половини 20-х років. Вірш «Білі акації будуть цвісти...» увійшов до збірки «Коли зацвітуть акації» (1928) і привніс у неї гармонію природи й людських станів. Художній ланцюжок мікрообразів місячних ночей, жагучих у пору білопінного п'яного цвітіння дерев; золотого сяйва, розлитого нічним світилом серед таких українських верб і круч; «ніжного вітерця» й «солодкого плачу солов'їв» творить естетично-емоційний відповідник ліричному переживанню. Стан довілля узгоджений із палкими почуттями дівчини у вінку, як весна, з внутрішніми переживаннями ліричного героя. В його сприйнятті губи й брови коханої, «як у моєї України»: знову стихія серця веде за собою у В. Сосюри патріотичну образність. Завдяки хисту автора, якого надав співного звучання 4-стопному дактилю, картина ліричної зустрічі юнака та юнки стала артистичним фактом і набутком української любовної поезії.

Вірш «Коли потяг у даль загуркоче...» (1926) — теж мав наспівну мелодійність, але оформлений як спогад. Він стає ключем, який відмикає замок на зачинених дверях пам'яті та зримо-настроєво відтворює тривожне прощання під ячання відлітаючих журавлиних ключів. Уже не повернути зустрічі закоханих у «ночі Донеччини сині», коли:

Твої губи — розтулена рана...
 Ми хотіли й не знали — чого...
 Од кохання безвольна і п'яна,
 Ти тулилась до серця мого...

Особливої драматичної краси надає гостро відчута через багато років фатальна сила почуття ліричного героя, ймовірно, самого В. Сосюри до не забутої коханої, певне, Констанції Рудзянської, згаданої в «Третій Роті», тепер дружини іншого. Для цієї любові він, який давно зняв патронташ, знаходить порівняння з

колишньої батальної сфери (це кохання «як у серці багнет...»).
Із відстані років почуття здається найдорожчим скарбом усього
життя, і герой ладен усе віддати, тільки б знову «слухать твій
голос і коси, // Твої коси сумні цілувать». Заключний акорд
збудований на протиставленні споріднених барв — «Сині очі з
моєї дружини, // А у тебе були голубі», — вивершує данину
пам'яті незабутній краянці, загалом повноті й інтенсивності
молодого чуття.

Поезія «Коли потяг у даль загуркоче» показова вмлім вико-
ристанням зображувально-виражальних засобів імпресіонізму.
Від нього у вірші витончене відтворення сердечних переживань
через нотування динамічно змінних емоцій; поєднання вражень
від різних органів чуття; естетична функція «гри проміння і
тіней узорів»; зосередження на малюванні перебігу й різнорід-
ності станів, мальовничих барв і тонів; створення поетичного
невловного настрою звуковими засобами й музичністю вірша;
значущість елементів ліро-драматичної дії, художніх деталей
(жоржини, гітара); олюдненість природи, що переживає розлу-
ку разом із героями; використання незакінчених речень. Усе це
свідчить про масштаби хисту В. Сосюра, який здійснив ці твор-
чі звершення за «браку доброї освіти і високої літературної
культури, самодисципліни» (Ю. Лавріненко) і під постійним
тиском партійних наглядців.

Багато творів В. Сосюра присвятив своїй дружині. Насампе-
ред вірш «Марія» (1931). Від однойменних творів Т. Шевченка
і В. Стефаника він відрізняється тим, що збудований на обігру-
ванні звучання рідного імені. Кожна строфа саме ним і закінчу-
ється — засіб епіфори надає їм неповторної ритмомелодики.
Камерну тему кохання й розлуки він втілює не тільки в рідних
українських, а й в екзотичних інонаціональних координатах
(«Це було на острові Цейлоні...»). Можливо, це данина літера-
турній моді 20-х років, а можливо, втеча від радянської дійсно-
сті. Любовні мотиви В. Сосюра продовжив у віршах «Ти мені
нагадала турчанку», «Ти пливеш. Цілує хвиля...», «О прийді,
моє серце...», «Холодно, а літо...», збіркою «Журавлі прилеті-
ли» він вніс нові мотиви й нюанси в поезію кохання.

«Мазепа». У 1929 р. журнал «Життя й революція» видруку-
вав перші чотири частини поеми В. Сосюра «Мазепа», за що її
автор зазнав утисків з боку влади, тому працю над нею він про-
довжив наприкінці 50-х років. «Мазепа» — друга після «Тараса
Трясила» поема В. Сосюра з доби козацтва. За життя автора твір
більше не друкувався, повністю вийшов тільки в 1998 р. В пов-
ному складі поема останньої редакції 1959 р. містила пролог.

нет...»).

м усього
ать твій
й акорд,
ні очі в
данину
сивності

ім вико-
іонізму.
живань
ражень
міння і
ізборід-
гичного
вірша;
деталей
розлу-
Усе це
ці твор-
атурної
тійним

асампе-
вченка
обігру-
акінчу-
юдики.
рідних
инатах
літера-
дійсно-
и мені
рийди,
рилети-

друку-
а що її
ін про-
Тараса
ра твір
В пов-
ролог,

XXVI частину й епілог. Сфокусувала державницьку високу мрію І. Мазепи про щастя народу, патріотичну дію, оплачену дорогою ціною, висвітлила його часто легковажне приватне життя. У першій половині поеми — любовні історії І. Мазепи виконують функцію композиційного перепочинку, в другій — трагічність відчувається при відтворенні його взаємного почуття і Мотрі Кочубеївни. Загалом поема охопила все життя героя. У першій частині його показано молодим пажем польського короля. Шляхтич, поет і щасливий юнак-коханець, він при дворі не став холуєм, не забув рідної України і козацької волі. Повернення пораненого І. Мазепи на крилах сну в минуле (III частина) розкриває формування вдачі та національного ества майбутнього гетьмана, що розпочалося ще в хлоп'ячому віці завдяки ігумені Марії-Магдалині. У змалюванні В. Сосюри вона зуміла опанувати пориви люблячого материнського серця, в зворушливому і сильному епізоді хрестом благословила сина на путь українського Мойсея. При цьому автор надав матері символічного значення самої України. Під гомін дзвонів святої Софії сумовита черниця Марія вчила сина до загину боротися за нещасну Україну:

*...Тільки сильними народи
Куються в нації, ідуть
Крізь бурі в радісні походи,
Торують для нащадків путь.
Їм не страшні ні жар, ні лід,
Бо їхня воля — як граніт.*

Пам'яті про цю позачасову істину не позбавили І. Мазепу любовні історії. Карою за одну з них В. Сосюра показав кримську неволю — в біографії історичної особи її насправді не було. Від лету на коні безмежним степом (саме цей сюжет відтворювали західні митці, оскільки були не надто обізнаними в історії України) міцно прив'язаного юнака врятували татари. Варто відзначити перегукування елементів сюжету В. Сосюри з творами І. Франка. До них відсилають теми визволителя й пророка Мойсея, походу нації, образ лету вершника безмежним полем.

Із X частини поеми І. Мазепа — курінний писар на Січі. Проте виклад у творі вільний, в XI частині багатий на часові забігання вперед. Екскурс у події 1709 р. образно аналізує сутичку гетьмана з московським царем. За версією В. Сосюри, Петро I взяв гору, бо лив гармати із дзвонів церков, побудованих І. Мазепою. Спричинилася до звитяги царя й підмога відданих

Росії українців, таких як Семен Палій. В. Сосюра показав С. Палія, який любив Україну, царевим рабом і антиподом справжніх патріотів П. Полуботка та І. Мазепи. Чи не найбільше посприяла перемозі Петра І, як звинувачувально прямо вказував В. Сосюра, Російська православна церква, яка допомагала московським царям уярмлювати український народ і проклинала гетьмана.

Поема «Мазепа» багата на полемічні моменти. Вона цілковито реабілітувала гетьмана від закидів царських і радянських часів. Поемі О. Пушкіна «Полтава», написаній із великодержавних російських позицій, В. Сосюра протиставив погляд українця. Згідно з ним, злочинцем був не І. Мазепа, а Петро І. У підтексті твору митець ототожнив антиукраїнську політику Петра І і Сталіна, хоча у самому тексті признався у вірності Комуні і партії.

В. Сосюра наголосив на зростанні гетьмана. Згідно з прямою авторською характеристикою, «Він був талант, а може, й геній», високоосвіченою й обдарованою особистістю, здатною приваблювати людей. Мистецький талант гетьмана-поета й співця засвідчила в поемі, зокрема, така художня подробиця: народ полюбив, як свою його пісню про Україну «Ой горе тій чайці». Сильно виповів автор трагізм патріота-державника, речника суверенності, який до часу вдавано корився Москві, а в слухну хвилину кинув серед відданої старшини заклик іти за Україну на смертний бій.

Український народ, вірний вірі батьків, даремно, на думку В. Сосюри, не прийняв військового союзу І. Мазепи з протестантською Швецією. В. Сосюра навіть звинуватив «німу й одурену» Україну в тому, що вона зрадила І. Мазепу й «гнила у власній хаті» рабинею царів. Звідси випливає позитивна ідея поеми — необхідності опертя вождя в боротьбі за волю на залучені ним, підняті до свого ідеалу й об'єднані народні сили. Драматичної гостроти образу гетьмана й напруженості сюжету також додають розкриття героя в складних взаєминах з іншими персонажами (С. Палієм, родиною Кочубея) і психологічний показ мук гетьмана-патріота у вигнанні.

У творі взаємодіють епічна сюжетність, ліричні відступи (коментарі до подій, міжчасові зв'язки, піднесення колишньої слави Батьківщини) та виписані за законами драматургії монологи і діалоги головних персонажів, перш за все самого І. Мазепи. Важливі для реалізації ідейно-художнього замислу часові зміщення, сни героя, наділені віщою символікою. Олюднена природа в динамічній батальній ХХІІІ частині тужним співом шумом тополь оплакує відступ на чужину гетьмана і мазепин-

ців. А с
чи на і
про ро
столиц
любіві
нив ст
де ж У

По
їнсько
ності й
та под
сюри,
данськ

Мо
і села,
редді с
поезії,
його в
станов
В. Со
спору,
так уд
Украї
образ

У
Турбо
земля
майбу
Украї
ківщи
краса
вало
хвиля
він уз
у фін
надас
й у ви
незни
С
стані
(пого
реаль
врес

ців. А от наступна частина прикметна тим, що автор, незважаючи на всю свою відвагу, подав як не цілком достовірну згадку про розправу російського війська на чолі з О. Меншиковим над столицею І. Мазепи Батурином та зразу після того поклявся в любові до російського народу. Чи не за це поет і себе самого оцінив строго: якщо, мовляв, поети — вожді бездержавної нації, то де ж Україні взяти «своїх месій, // Коли і я такий, як всі»?

Попри внутрішню конфліктність сміливо висловленої української правди про підданого анафемі гетьмана, деякі недоречності й неточності, поема «Мазепа» — твір небуденної мужності та подекуди високої естетичної краси, водночас і сповідь В. Сосюри, і його відповідь на цькування, і певна спокута за віропіддансько-кон'юнктурні твори, якими грішив.

Мотиви та образи творчості 40—60-х років. Україна, її міста і села, природа, історія, народне життя завжди перебували в осередді образного мислення В. Сосюри. Він рідко творив програмні поезії, присвячені Батьківщині. Однак «Україно моя» розкрила його вірну і вимогливу любов до неї і водночас невдоволеність станом, в якому вона перебувала. Співець оновлення дійсності, В. Сосюра прозирає у прийдешні зміни, наприклад привітав спорудження Дніпрогесу віршем «Дніпрельстан». Та йому не так удавалося пожинати лаври за твори про індустріалізацію України, як перепадало зауважень за солов'їно-вишневий образ рідної землі.

У часи воєнного лихоліття лірика В. Сосюри посуворішала. Турботою про долю України він поділився в поетичному «Листі до земляків», наснажував нові твори надією на перемогу і краще майбутнє. Синівське почуття до рідного краю у вірші «*Любіть Україну*» (1944) було вистраждане В. Сосурою. Думка про Батьківщину підпорядкована твердженню: вона в кожного єдина. Її краса, вічно жива й нова, промовляє до серця всім тим, що формувало українську ментальність: квітами, найменшою пташиною, хвилями Дніпра, солов'їною мовою, громом зброї. Поет хоче, щоб він уже відлунав. Тому прозирає поразку чужинців, запевняючи у фінальному акорді: вічність захисникам і патріотам вітчизни надасть вона сама. Ліричний і прозорий образ України вивершено й у високому стилі Біблії: наче неопалима купина, Батьківщина незнищенна, й шлях її проліг до світлої весни щастя.

Словесна ланка «любіть» стосується у вірші різних фізичних станів людини (сон і яв), політично-«кліматичних» обставин (погожі дні й «година негоди»), передбачає єдність почуттів і реальних корисних справ, наливається силою морального наказу, врешті персоніфікується в лірично схвильованих зверненнях до

юнака і дівчини любити Україну щохвилини, примножувати її добру славу (головна ідея твору — патріотизм як світоглядна основа). Неширою, на думку поета, буде любов юнака до «народів других», якщо він не любить Вкраїну. Отож, в діалектиці В. Сосюри запорукою дійсного інтернаціоналізму є скарб патріотичного чуття.

Поет свідомо ввів у вірш «ідеологічно правильні» ознаки радянської дійсності та поезії. Це «електровогні», тема братніх народів і сіяння в їх колі. Але цього партійним наглядчачам виявилось замало. Після передовиці в газеті «Правда», присвяченої ідеологічним перекрученням у літературі та відповідного Пленуму ЦК КП(б)У В. Сосюра став жертвою погромницької кампанії 1951 р. Його критикували в пресі, перестали друкувати тощо. Очікування арешту припинилося тільки після Смерті Сталіна.

«Розстріляне безсмертя». Своєрідним поррахунком В. Сосюри із тоталітарною системою СРСР, що репресувала дві третини українських радянських письменників, їх мартирологом (тобто переліком втрат) стала поема «Розстріляне безсмертя» (1960). Після початку, де в центрі був батько Махно, в процесі роботи вона творчо перепрофілювалася. В результаті заримувалися стилі, часто суб'єктивно-смакові оцінки постатей і творчості знищених чи стероризованих сучасників, приятелів та знайомих автора, зокрема М. Хвильового, В. Підмогильного, Остапа Вишні, Є. Плужника, Йогансена, Г. Косинки, П. Тичини й М. Рильського, П. Куліша, І. Кочерги й багатьох інших. Сатиричний пафос, епіграматичний стиль стали в нагоді автору при гострому викритті злочинних «вождів» країни і культури, літераторів-кон'юнктурників. Влучні характеристики в поемі «сусідять» із невваженими й невдалими, проте атмосферу доби вони відтворюють адекватно — вкупі з прокомуністичними ілюзіями покоління «розстріляного відродження».

В. Сосюра створив приблизно 60 поетичних збірок. Його поезії і нині приваблюють високою температурою сердечних почуттів, гостротою та експресивністю світовідчужання, глибиною художніх зізнань. Його симпатії до комуні і червоного прапора були щирими, а не зімітованими для кар'єрного успіху, бо бачив у них насамперед оновлення світу, вияви людської активності, визначеності життєвої позиції. З дистанції часу художня спадщина В. Сосюри сприймається як позитивна етична й естетична цінність доби випробувань і трагедій людей та націй, як драматична історія бунтарського духу в його тріумфах і поразках, як вічне «не забудь» сучасникам і нащадкам.